

Pan učitel

Je neděle večer a já odcházím do svého pokoje. Než zavřu dveře ještě zaslechnu: „Připrav si do školy a nezapomeň si vše pořádně zopakovat...“

Ach jo, škola, škola... a zítra zase ta hrozná čeština a děják. Je to tak nezáživné – nějaká normalizace. Co to je? Co o tom mám říkat? To fakt netuším...

Pomaloučká vkládám učebnice do tašky a stále přemítám, jak se z přípravy ulít. Vtom se ale pomalu otvírají dveře. No jo, mamka, jde zase na kontrolu... To je ale voprud.

„Tak co se máš učit? Á, čeština a dějepis? To přeci není tak hrozné.“ Jenže máma neví to, co já. Normalizace a nějaký pravopis – jak to jde dohromady? K čemu mi to v životě bude? Co mi to vlastně přinese? Život přeci nestojí na dějinách. A pravopis? Mám počítač a v něm korektor chyby. Jenže s tím máma neumí, tak prudí.

„Vidím, že zrovna nadšený nejsi. Víš, že si myslíš, že jsem trapná, ale dovol mi jeden příběh. Snad tolik času nezabere a možná pochopíš trochu víc...“

„Chodila jsem na základní školu. V šesté třídě jsme na češtinu dostali učitele, kterému nikdo neřekl jinak než Kulička. Byl to na pohled dobrosrdečný člověk, středně velký, zavalitý, měl taková malá prasečí očička, dokázal se i usmívat. Tak zvláště se usmíval... Jenže jindy z jeho očí létaly blesky. Nikdo si nedovolil mu slovem odporovat, nenapsat úkol, nenaučit se básničku. Ani nevím, jak to dokázal, ale učili se i ti nejslabší z nás. V ostatních předmětech vyrušovali, nenosili úkoly, ale v češtině? Makali jsme. Tehdy nebyly pomůcky, jako jsou dnes. Všechno si vyráběl sám... Jeho Procvičníčky... Napsat na psacím stroji, namnožit, sešít... S množением jsme mu pomáhali. V sobotu jsme šli do školy a připravovali si podklady pro další domácí úkoly. Co pravopisný jev, to jeden Procvičníček. A pak už jen všechno doplnit a přepsat. Když člověk takto vyplnil 20, 40, 60... stránek textu, musel pravopis umět, i kdyby nechtěl. A on nikdy nelitoval svého času – vytvořil příručku, opravil naše chyby a objasnil případné nejasnosti.

Pokud nemluvil o českém jazyce, moc toho nikdy neřekl. Působil na nás dojmem, že běžný život jde mimo něj. Pokud něco říkal, týkalo se to školy. Marně jsme si lámali hlavu, proč je takový samotář. Ráno přišel do školy, vyšplhal do druhého patra, kde měl kabinet a hned vedle něho se nacházela učebna češtiny. Tady strávil celý den. Večer odjížděl domů, někdy

vlastně ani neodjížděl a spal v tom svém kutlochu. Přitom se proslýchalo, že umí krásně zpívat, že nezkazí žádnou legraci. Pro nás byl však přísný jako Bůh.

Kromě školní práce se věnoval i dalším aktivitám. Měla se konat soutěž V zemi, kde zítra znamená již včera? Ty nevíš, co to bylo za soutěž, vid'? Týkala se vědomostí o „velkém“ Sovětském svazu – našem „příteli, zachránci“ v roce 1968. Školní kolo organizoval on a do těch dalších kol připravoval nás žáky také on. Měla být školní akademie k výročí Velké říjnové socialistické revoluce? Program připravoval on. Nacvičovali jsme pohádku O velikém samovaru, zpívali ruské písně, recitovali sovětské básně... Připravoval nás na soutěže, na olympiády, dokonce vedl i dramatický kroužek. Pořád něco dělal. Snad proto neměl čas s nikým mluvit, snad proto neměl čas jezdit domů.

Kolikrát jsme ho proklínali, kolikrát jsme nadávali na jeho úkoly. Ale to vše potichu, nebo aby nás neslyšel. Jak už jsem řekla, nikdo si nedovolil TO neudělat.

Když jsem byla v osmé třídě, byly vyhlášeny uhelné prázdniny. Tehdy mrzlo a na vagonech zamrzalo přepravované uhlí. Tepelné elektrárny tedy neměly dost surovin. A dovážet koks či uhlí do škol? To nešlo, byly jiné priority. Kvůli úsporám se školy prostě na týden zavřely. To ale neplatilo pro nás. Všichni, kteří jsme chtěli jít studovat na střední, museli povinně do školy. Nevytopené, studené školy. Na sobě bundy, čepice, rukavice, ale denně jsme se učili češtinu. Nikdo si nedovolil odporovat, nikdo si nedovolil nepřijít. A že by snad protestovali rodiče? Ne, to se nenosilo. Rodiče nás ještě vyhnali z domova. A tak jsme z prázdnin znali zase jen tu češtinu.

Ale pak, když jsem přišla na střední, čeština se stala mým oblíbeným předmětem. Já ji uměla, já věděla, kde psát čárky, znala jsem pravopis, poznala jsem věty hlavní a vedlejší, psala jsem slohy, znala literaturu... Musím přiznat, že mi ostatní mnohdy záviděli“

S pohledem plným očekávání hledím na mamku. Zdá se mi, že se v jejích očích zaleskly slzy. Ale snad je to opravdu jenom zdání. Sice stále ještě přesně nevím, co všechno mi chce říct, ale jako motivace pro učení to nezní špatně. Asi se opravdu „nadřela“ víc než já. Ale byla jiná doba...

„Čas ubíhal jako voda. Čeština byla stále předmětem, který jsem měla ráda. Nedělal mi žádné problémy ani při maturitě. A tak jsem ji šla studovat na vysokou školu. I tady jsem oceňovala svého učitele. V té době už nebyl tím zlým pedagogem, ale PANEM učitelem. Víc a víc jsem oceňovala jeho práci a chtěla se mu podobat jako učitelka. Podobat se, ale... Bylo tam něco, s čím jsem se jen těžce srovnávala. Jako holku mě soutěže, recitace a zpěv bavily, ale

s přibývajícími léty jsem si uvědomovala témata – Rusko, Sovětský svaz, ... Proč? Takový člověk!...

Na sraz třídy, který se konal po 20 letech, nepřišel, byl nemocný. Už neučil, prý pobýval doma jako jezevec. A zase tady bylo ono PROČ. Proč zůstal sám, proč okolo sebe nemá své blízké či přátele?

A pak si pro něj přišla smrt. Byla vlastně vysvobozením pro člověka, kterému doba vzala život už dříve. Teprve teď jsem ho poznala. On nebyl vždycky takový uzavřený. Byl oblíbený, vtipný, vzdělaný, v dobrém společenském postavení, úspěšný ve své práci. Působil ve straně, snad i kdysi obdivoval komunistickou ideologii, ale dostal se jinam... Fandil pražskému jaru a v srpnu 1968 vystoupil otevřeně proti okupantům, nebál se. Prý šel pevně za svým cílem. Věřil ve spravedlnost. Ale tehdy přišel o všechno. O rodinu, postavení, budoucnost... Přišel i o své přátele. Přátele? Kdo byli vlastně přátelé? V károvém profilu měl už navždy napsáno do roku 1968 člen KSČ. Soudruzi museli vyřešit jeho „zradu“. Nemohli se ho ale zbavit úplně, měl vysokoškolské vzdělání, byl úspěšný, známý... Výpověď dostal, ale tehdy každý musel být zaměstnaný. Jak ho tedy zaměstnat a ještě potrestat? Pro soudruhy zajisté noční můra. A tak ho přeložili do venkovské školy. Mohl se věnovat své lásce – jazyku, ale za to, že mohl učit, musel platit. A tvrdě – Rusko, Sovětský svaz náš přítel. Jak těžké to pro něho muselo být. Vždyť mu tenhle „přítel“ vzal úplně všechno. Ale i on měl syny a chtěl, aby mohli vyrůst, aby mohli studovat... Nevím, možná prožíval i něco, co nikdo nevěděl, možná mu někdo vyhrožoval. Ale určitě se již neodvažoval s lidmi mluvit o životě. Báł se, že mu někdo zase „vrazí kudlu do zad.“

Snad mu alespoň práce dávala pocit štěstí...

Tolik jsem mu chtěla poděkovat a vyjádřit mu svůj obdiv. Nikdy jsem to ale neměla možnost udělat. Nedokázala jsem to, byla jsem mladá, nebyl čas. Ale když přišly potřebné zkušenosti a čas, ten jeho již vypršel. Tak alespoň teď. Možná to slyší a snad vidí, že nás, mě tedy určitě, NĚCO naučil.

...

Vidíš, normalizace. Přišla s vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968. Byla to opravdu těžká doba, která některým lidem strašně moc vzala. Změnila jejich životy a poznamenala jejich osudy. Ti, kteří tehdy stáli v čele země, strany, ti, kteří se stali soudci a katy zároveň, nesmí být zapomenuti. Ta doba musí zůstat i ve vás, musí být varováním. A dnes... dnes je to víc než nutné...“

Sedím a mlčím. Nevím, co říct. Dějepis už ale určitě nebudu brát na lehkou váhu. Mám pocit, že začínám chápat, co je úkolem nás mladých. My nesmíme jen plytce kritizovat, my si musíme najít své vzory a cíle.

„A teď už jdi spát, školu určitě zvládneš a ráno je moudřejší večera. Dobrou noc.“

...